

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

I. szám
1892.

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

235. sz.
1911.

Kárpáti levelek.

IV.*

A szálva-romulii úton.

Irta: L. Gyárfás Győző.

A régi Beszterce és Naszód vidékéből kialakult Besztercenaszódvárme-
gyén, Erdély északi határán rengeteg hegytömegek és hatalmas hegláncolatok
helyezkednek el, s a völgyterületeken kívül csak a vármegye délkeleti sarká-
ban a Nagyszamos kifolyásánál, Szolnokdobokával érintkezésben, nyílik nagyobb
térsege. Ide lejt a Bukovinával és Romániával határos hegygerincektől kiin-
dulva, valamennyi folyója: a *Nagyszamos*, az *Ilva*, *Beszterce*, *Sajó*, kelet—
nyugati folyásukban közel párhuzamos irányt követve, míg nem valamennyien
Nagyszamossá egyesülnek, amely aztán a szomszédos vármegyében, Désnél
ömlik össze a Kísszamosnál, igazi Szamossá.

Ennek az északnyugatra kanyarodó völgynek, valamint általában a három-
karú Szamosiránynak közlekedési jelentőségét főleg a szamosvölgyi helyi
érdekű vasút jellemzi és használja ki, azonkívül, hogy kitűnő állami közútak
közvetítik a forgalmat úgy Bukovina, valamint Szatmár- és Szilágyvármegyék felé.

Azonban Bukovina határától, a hadászati tradíciókkal bíró Borgói hegy-
csoporttól kezdve, amelynek egyik elágazásául tekinthetők az északi Mára-
maros felől a határon elvonuló *Radnai havasok*: Erdély és az anyaország
között a közvetlen közúti összeköttetés a legutóbbi időkig igen hiányos vala.

A Radnai hegységen s ennek nyugat felől levő folytatásán a *Cibles*
hegycsoporton, mely nyulványait dél felé a Szálva-patakig bocsátja és tovább:
a *Láposi hegységen* keresztül, az egyesült Szamosvölgyéig terjedő hosszú hegy-
karéjon keresztül nem vezetett kiépített közút.

Hiányzott olyan műút, amely minden körülmények között biztosítsa a
nagy területek *közveien forgalmát*. Ez a gyűjtő terület Erdély felől Kolozs-
vár, Szamosújvár, Dés, Bethlen, Naszód, Beszterce, sőt továbbterjedőleg:
Marosvásárhely, Szászrégen és Gyergyószentmiklós gócpontokra terjed ki.

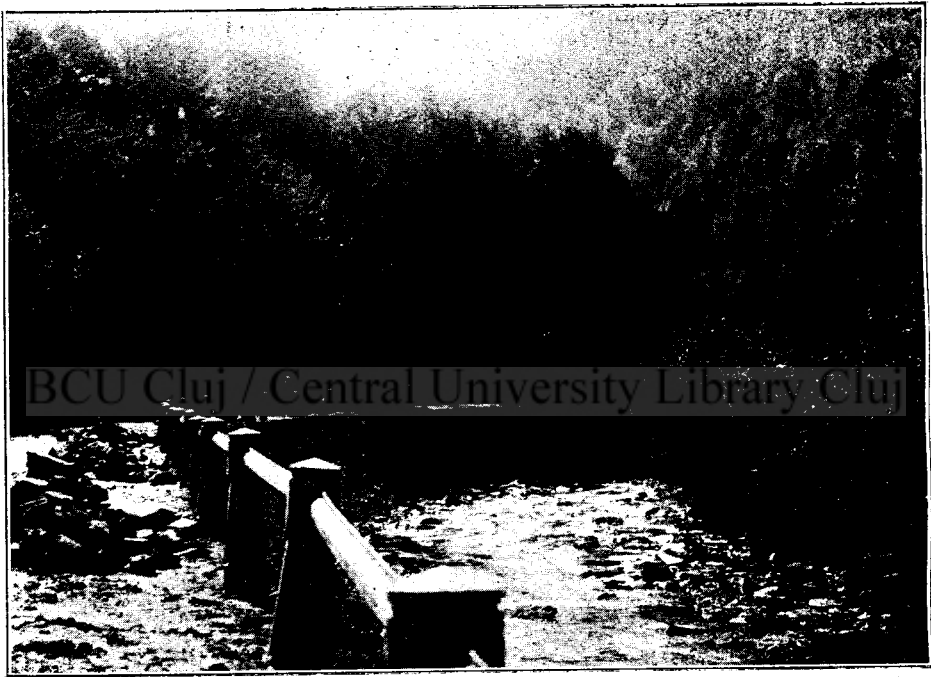
Túl a Radnai havasokon pedig, Máramarosszigeten keresztül, Gács-
országig s a Máramarossal határos Bereg-, Ugocsa-, Szatmárvármegyékig
terpszkedik.

Ekkora területbeli érdekeltséget szolgál egy rövidebb jó közút, amelynek
irányát maga a természet jelölte ki, a *Szálvapatak* völgyén végig. Ez a völgy
besztercemegyei *Nagyszamos* és a Tisza szép mellékfolyója, a máramaros-
megyei *Iza* vízválasztója oldaláról a Ciblescsoport alján, a „*Setref*“ nevű ala-

* I. II. III. Kárpáti levelek az 1910. évi „Erdély“-ben jelentek meg.

csony hegynyereg alatt indul ki s mint *belső szoros* déli irányban haladva, Naszód mellett fekvő Szálva községnél torkol bele a Nagyszamos völgyébe.

A Szálvavölgyön keresztül, természetesen, régesrégóta folyt közlekedés abban a mértékben, miként az ilyenmő *belső szorosokban* a letelepüléssel kapcsolatosan, önként kifejlődött. A kezdetlegesség mindazon hátrányai és nehézségei azonban, amelyek egy szűk völgyön végig, hol a vízmederben, hol a hegyoldalokon kapaszkodó, rendetlen nyomon minduntalan felmerülnek: itt is bővében jelentkeztek. Most a kiépített úton kényelmesen haladva, ha azokra a kaptatókra, lejtőkre s más akadályokra esik tekintetünk, amelyekkel az útas kinteljes küzdelmet volt kénytelen folytatni: bizony szánakozva és sajnálkozással gondolunk azokra a szegény útasokra, akik ittjártukban annyi nyomoruság elviselésére voltak rákényszerülve.

A SZÁLVA-ROMULII KÖZÚT 23'3 - 23'5 KM. SZAKASZA. BÁNFFY-TELEK ÉS SZÁLVA-PATAK.

Csakis az *Erdélyi Határőrségi intézmény* felállításával keletkezett némileg rendesebb út, amidőn új nyom kivágásával javítottak a Szálvavölgyén fekvő községek hiányos összeköttetésén.

A múlt század ötvenes éveiben már jelentékenyen fejlődtek a közlekedési viszonyok, amidőn Szálvától Máramarosmegyéig az egész útvonalat rendezés alá vették. a vízfolyásokról gondoskodtak s az út járhatóságát biztosító fahidakat építettek. Ebből az időből származnak nagyrészen azok a „*fedeles hidak*“, amelyek Erdély speciálisaként még több helyen fennállanak s különösen szászoklakta vidékeken voltak divatosak Besztercenaszód megyében és Segesvár mellékén akadunk még efajta földött hídakra.

Ezek közé tartozott a száz éves fennállása után 1909. évben vashíddal kicserélt *tordai* kétnyílású, íves *Aranyoshíd* is. A fogarasvidéki efajta két Olt-híd, a tordaiival testvér: *feleki* és a *galici* hidak helyébe szintén vashidak épültek már.

Egyik Segesvári fedeles hídról szól az adoma, hogy a borvizes székely a szekerén fiával együtt elaludván, mikor az *ekhósszekér* éjjel a fedeles hidra dübörögve felkapaszkodott, az álmából felébredő csiki legényke riadva ébrezgette apját: „Éd's apám, a hijuba vagyunk!“ (A székely a házpadlástért nevezi „hiú“-nak.)

Emlékezetnek okáért nem érdektelen a híres *tordai Aranyoshíd* felíratának megőrizése sem, amely eképen szól:

IM EZ HID
ERDÉLYNEK REMEK ALKOTMÁNYA
NAGY KÖLTSÉGGEL
DE NAGYOBB GONDDAL, S
LEGNAGYOBB KÖZHASZONRA
ISTEN SEGEDELME ÁLTAL
ROMAI SZ. BIRODALOMBÉLI GRÓF
SZÉKI TELEKI DOMOKOS
NMS. TORDA VÁRMEGYEI FŐ ISPÁNY
KÖZBEN JÁRÁSÁVAL
A FELSÉGES KIRÁLYI FŐ KORMÁNY SZÉK
KEGYES JÓVÁHAGYÁSÁVAL
MIKLÓS LÁSZLÓ
CSEHI BOLDIZSÁR ÉS
OSTROVICZI JÓZSEF
N. TORDA VÁROSSA FŐ HADNAGYJAINAK
MUNKÁS FELVIGYÁZATJAK ALATT.
VÁROSI KÖZ PÉNZEL
A HIV. LAKOSOK SEGÉD MUNKÁJOKKAL
SOK JÓLTEVŐ MEGYEBÉLIEKTŐL IS
MEG NEM VONTT NEMES ADOMÁNYORBÓL
KÖVETSI JÁNOSNAK
HAZAFI FŐ ÉPÍTŐ MESTERNEK
RITKA ELME MUNKÁJÁVAL
HAT ÉSZTENDŐKIG FOLYT VEREJTÉKEK UTÁN
ALLITTATOTT FEL 1804. BEN
OHAJTOTT VÉGET ÉRT
OSTROVICZI JOSEFF
FŐ HADNAGYI KORMÁNYA ALATT 1815. BEN

*
CSUDÁLD ITT UTAZÓ A
TERMÉSZET BAJNOKJÁT A MESTERSÉGET,
EZT A VIZ GYŐZŐ REMEK ALKOTMÁNYT
MELYEN
MAGA A FOLYÓ IS
HERKULESI ERŐ ALATT MORMOLVA
BÁMUL.

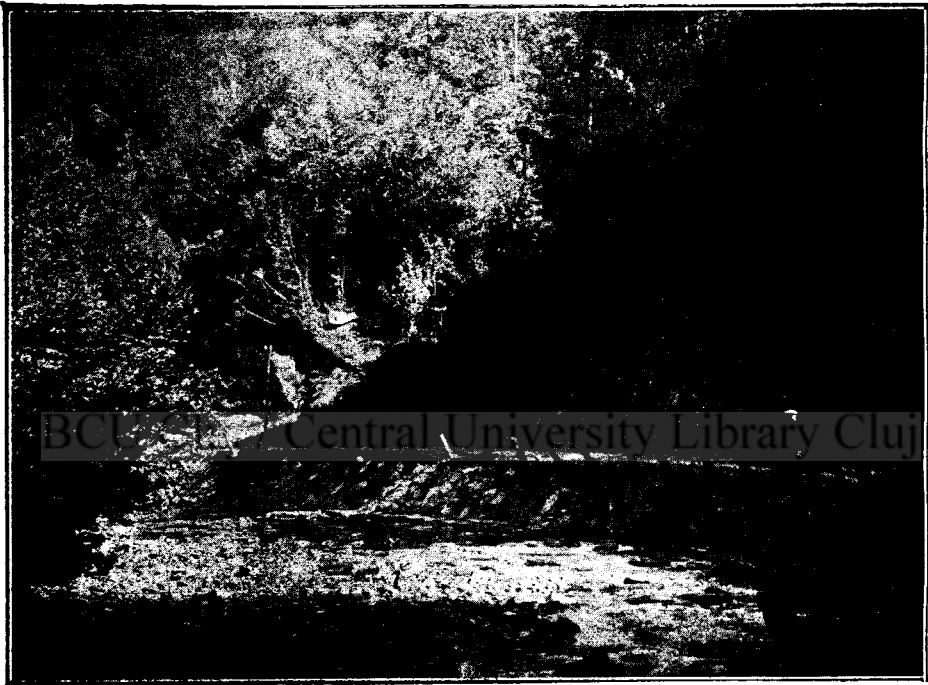
A szálvavölgyi út fenntartása azonban még mindig hiányos volt, valameddig az útvonal törvényhatósági kezelésbe nem került.

A Szamosvölgyi Vasút s főleg annak bethlen—kisilvai vonalának kiépítésével a vasút gyűjtő forgalmát biztosító közutak szükségessége mindinkább nyilvánvalóvá lett. Fent, a vízválasztók mellékén, a még le nem pusztított fenyőerdők kihasználása, az értékesítési viszonyok megváltoztával s a vasút által bekövetkezett. Az útépités tényleg megkezdetvén, elsősorban 1893—1896. években a *Setref* vízválasztóra felkapaszkodó meredek útszakasz (a 36—40 km. között) építtetett ki, kanyarulatokban való kifejtéssel, ami 140.000 K állami segéllyel vált lehetővé.

A műtárgyak építése ezen az áthelyezett útszakaszon az 1897. évben nyert befejezést. A vízválasztón túl Máramarosmegyében levő útrész, *Izaszacsal* községig, szintén 1893-ban épült ki. Ezzel a legfőbb közlekedési akadály elhárított ugyan, azonban Szálva községtől, a Bethlen—Lajosfalvi törvényhatósági közútból való kiágazástól kezdve: 36 km.-nyi hosszú útrész még

mindig alapos kiépítésre várt, Hordó, Telcs és Romuli községeken keresztül az említett setrefi hágóig. Az első és végső községről kapta a vonal a *szálva-romulii út* elnevezést.

A *Nagyszamos* völgye a Szálvapatak beömlésén felül kiszélesedik s ebben az öblözetben helyezkedik el Naszód nagyközség, a lajosfalvi út mentén a folyó jobbpartján. Díszes kéttornyú gör. kath. temploma, főgimnáziuma, alapítványi, községi fiú- és leányiskolája városias, modern külsőt adnak a vasút következtében fellendült nagyközségnek. A közvetlen szomszédságában levő, *Entredám* községnél ágazik be a *besztercenaszódi* törvényhatósági közút Entredám kisközség országszerte arról nevezetes, hogy *lakossága kivétel nélkül, merőben zsidó*. S a hosszúkaftános „pajec“-fürtös orthodox népséget látva, a

A SZÁLVA-ROMULII KÖZÚT 25.8—26 KM. SZAKASZA. SZÁLVA-PATAK.

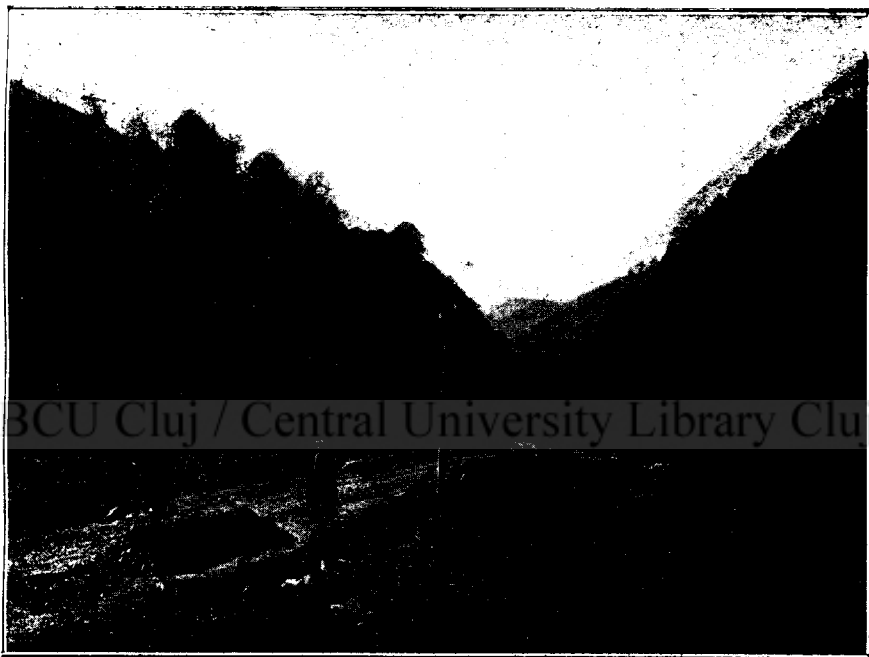
máramarosi különleges állapotok jutnak eszünkbe, ahol azt a sajátságos mozgalmasságú élőképet láttuk, midőn a két nyomorúságos tinóval szántogató bibliai külsejű apának hat darab, még viseltesebb kaftánba burkolt, kisebb-nagyobb csemetéje segít — két ökröt hajtani. Hasonló festői keleti alakok viszik a kereskedelmet különben Szálva, Hordó, Telcs községeken, sőt Naszódon is Romuli községben éppenséggel bámulatos *szaporaságnak* örvendnek héber honfitársaink, amely mellett még a nyüzsgő, oláh gyermekrajok is jelentékeny kisebbségben maradnak.

A *besztercenaszódi út* folytatásául szolgál a *szálva-romulii út*, közlekedési gócponttá téve Naszódot, az egykori erdélyi második román katonai határörvidék székhelyét.

A határőrségnek Mária Terézia által történt felállításakor Naszód vidékén szervezték a második román határőrezredet Naszód székhellyel. Az első ezred székelyekből szervezve: Kézdivásárhelyen volt elhelyezve. Mindkét ezredhez 1784-ben katonai iskolát is létesítettek; ezek tanulóiból lettek a határőrezredek tisztjei.

A második határövezredhez illetve *határörvidék*hez a *szamosmenti* községeken kívül, a Besztercevíze mellől a *Borgó előnevű községek* tartoznak, amelyek a Kolozsvár-bukovinai állami közút mentén fekszenek. Azonkívül a *Sajó* völgyéről odatartozott *Nagyfalu*, *Kissajó* és *Monor*. Összesen *negyvennégy* község.

Feltűnik az idegen előtt, hogy a régi Naszódvidéken több községnek oly kirívóan hangzó és érezhetőleg *csinált*, *latin* neve van. Ilyen a Szálva és Romuli elnevezés is. Ezen elnevezések származására nézve *Ghetie* (Gecze) János úr, a naszódai főgimnázium igazgatója volt szives igen becses és érdekes tájékoztatást nyújtani. É szerint az *Ć*-Radna völgybeli községek, a volt Naszódvidéken, származásuk szerint kétfélék:

A SZÁLVA-ROMULII KÖZÚT 28.3—28.5 SZAKASZA.

régi községek, amelyek a határország létesítése (1762) előtt keletkeztek s amelyeknek eredete ismeretlen századok messzeségében vész el;

másfelől pedig *újabb községek*, amelyek a határország felállítását után keletkeztek.

Ami most tárgyalt közlekedési irányunkat, a szálva-romulii út közvetlenül érdeklő *régi* nevezetes községek közé tartozik Naszód és a vele határcs Szálva község is.

Naszódvidékét (terram Naszwad) 1264-ben *István*, Erdély hercege ajánlódokozta *Hazos* főispánnak.

Erzsébet királyné 1440 január 21-én említést tesz Óradna és néhány más vidék birtokbavételéről, melyek közé tartozott: Óradna, Majorna, (Májer), Zentgyurgh (Oláhszentgyörgy), Nyrmező (Földra), Felső-Rebra (Nagyrebra), Alsó-Rebra (Kisrebra), Chech (Les), Naszód, Zálva (Szálva), Zágra és Maklód (Makod).

A határország létesítése után, 1765—1781 között alakult meg hat község új elnevezéssel, Szálván kívül, mely előbb is létezett.

A határőrség felállítása alkalmával erre a vidékre hozott katonatisztek között volt *Cosimellius* Antal, olasz származású kapitány is. *Cosimellius* 1768-ban *Enzenberg* báró parancsnok tiszteletére ódával kedveskedett, „*Poemation de secunda legoine Valachica*“ című költeményével üdvözölvén a katonai felebbvalót.

Ebben az időben alakult két új község, egyik a *Strâmba* vize mellett (a Szálvapatak mellékvíze), *Telcs* község határában, a másik pedig *Nagyrebra* község határában levő „*Lunca Vinului*“-ban. A két község neve a nép ajkán tényleg *Strâmba* és *Luncavinului* vala.

A Nagyszamos jobbpartján pedig, magaslaton fekvő *Vararea* község, amelyet, mert nehezen volt hozzáférhető, a hegyen való közlekedés miatt — a katonai parancsnokság a Szamos balpartjára telepített át.

Most fogta magát a jó *Cosimellius* kapitány, s mert ott találta már a latin *Szálva* elnevezést, amely név alatt a rómaiaknak a Duna mellett egykoron erős táboruk vala, a „*Salva*“ pedig latinul *üdvözlégyet* jelent: ehhez a *salva* szóhoz egy üdvözőlő latin mondatot komponált s holmi nyelvtani szabályokon magát némi „*poetica licentia*“-val túltéve: a „*Salva, Romuli, Parva, Nepos*“ mondatbeli szavaknak elfogadását ajánlotta az újonnan létesült községek elnevezéseképen. Ami meg is történt. Így lett *Strâmba* községből: *Romuli*, *Lunkavinului*-ból: *Parva*, *Vararea* községből pedig *Nepos*. És hangzik az üdvözlés eképen:

„Üdvözlégy Romulus kicsi unokája!“

Szól a hagyomány arról is, hogy *II. József* adta volna ezeket az elnevezéseket, mikor ezt a vidéket meglátogatta. *Cosimellius* kapitány mindenképpen ludas az elkeresztelésben; ami mellett bizonyít a „*Poemation*“ eme kifejezése: „*Has igitur prisca genti de stripe Quiritum Romulidae terras habitant, heu quante nepotum disparitas!*“

* * *

A naszdóvidéki köznépek éppenséggel nincs tudomása arról, hogy a *Szálva*, *Romuli*, *Parva*, *Nepos* elnevezésekben minő mesterséges üdvözlés rejlik. Honnan is legyen, mikor a nép soha nem latinizált, sem pedig csinált historiával nem foglalkozott az ő saját bájos tündérmeséin és naiv mondasán kívül.

Ilyen, többnyire a jelentékenyebb hegységekre és hegycsúcsokra vonatkozó tizennégy mondát gyűjtött össze *Mihály* Gábor, besztercei állami iskolai igazgató, a Besztercenaszódvármegyei Általános Tanítóegyesület határozata folytán szerkesztett tankönyvében, amelyben az elemi népiskola harmadik osztályának földrajzi tananyagát dolgozta fel oly érdekesen, hogy a százkilenc oldalra terjedő könyvet egyfogatásban kellett — látható haszonnal — végigolvasnunk. Örömmel, minden divatos ellenvélemény mellőzésével csatlakozhatunk ahhoz az elismeréshez, amelyben a *Magyar Tudományos Akadémia* ennek a könyvnek szerzőjét részesítette, amidőn ez évben egyezer korona jutalmat ítél oda *Mihály* Gábornak, a tanítás ügyes mesterének.

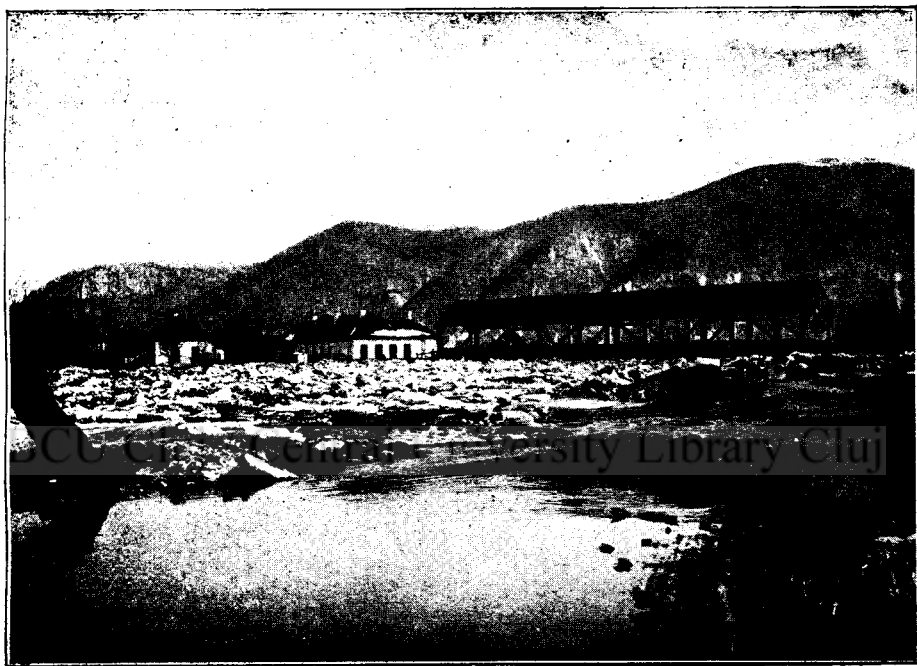
* * *

A Nagyszamos jobbparti egész vidéke, Bethlentől Naszdóig, a betorkoló *Szálva*-patak mellékével együtt hullámzatos dombvidék, mely a magasabb hegységbe foszlányosan kapaszkodik bele, többnyire művelés alatt álló tarka mezőivel.

Letarolt, elpusztított erdők maradványai szegélyezik az irtással elhódított parcellákat, melyeket kellő védelem hiányában: hordalékos árkok, iszapoló vízmosások szakgatnak meg. Kőgörgöteg, csuszamlás rontja-bontja a mezőt. Legelő állatoktól lekopasztott cserjét gyökerestől tépnek ki, utakat, vasút-

töltést rongáló árvizek. Sokkal gondozottabb az alacsonyabb dombozatú Szamosbalpart, épségben megőrzött és utánővesztett apró, belső erdőivel és vegetációs patak völgyekkel.

Szépen kiképzett, mély mederben siet a Szálva-vize a Nagyszamosba, az övével egyenlő vízmennyiséget öntve beléje. Kivételes ritkaságként emlegetik a Szálva-pataknak 1909 március közepén beállott *jégtorlaszt*, amikor a Szamos medrét még vastag jégkéreg borította, amely a Szálva melegebb jégzajának lefolyását megakasztotta, s a folyó vizét a község telkei és épületei közzé duzzasztotta fel. A fenyegető veszedelmet egy csapat útaszkatonának kirendelése háritotta el, amely az álló jégtömegeket dinamit közvetítésével hozta mozgásba, indította útnak.

JÉGTORLASZ A SZÁLVÁN 1909 MÁRCIUS HAVÁBAN.

Új közútunk, melynek építési költségei az 1904. évi XIV. t. c.-kel megállapított állami beruházási hitelből nyertek fedezetet, az 1670 lakosú Szálván, továbbá Hordó, Telcs községeken keresztül vonul Romuli községbe, Hordó község mellett épített vashídon lépve át a balpartra, amely oldalon Romuliig megmarad. A völgynek ezt a részét *Salautának*, nevezik, ami a Salva névnek kicsinyítő alakja.

Az út melléke 20 km. hosszban devastált, erdősítésre váró hegyvidék, melyből Telcs felett emelkedik ki a *Trieste* 1039 m. magas csúcsa. Feljebb elszűkül és erdőssé válik a völgy, sőt a nagyobb mellékpatakok öblözetei között, határozottan szoros út jellegét veszi fel, amelyben úttöltés és vízmeder versenyző uralmának erős kőfalak vetnek határt.

Néhány szép és bővizű mellékpatak növeszti a Szálva-patak vízmennyiségét. Telcs között a *Telcsisor*-patak a 23. km. mellékén a *Fiád*-patak, mely vizét a *Czibles* oldalából gyűjti, Romuli között pedig a *Strâmba*-patak szaporítja vizét.

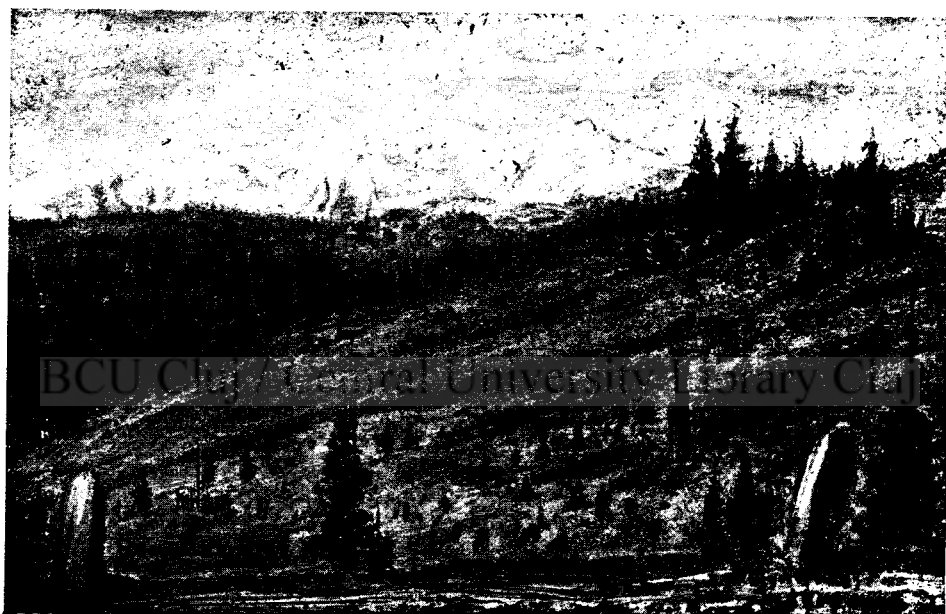
A Fiád öblében, az úgynevezett *Bánffy*-telep helyezkedett el, amelynek egészen község-jelleget ad a Neuberger testvérek cég gőzfűrészze, a tisztviselői és munkás-lakásokkal és fészker-rakodókkal.

A *Strâmba*-patak torkolatában pedig, Romuli községben, a *Milkó* Béla-cég gőzfűrész-telepe használja ki a vízvásztó mellékén még meglévő fenyőerdőt.

A szorulatot szegélyző *ősbükkerdő* közzé, csak Romuli fölött keveredik a sötét *fenyőfa*, különös bájt kölcsönözve *ősznek* évadján a sárga és vörös színekben pompázó bükkerdőségnek — kékbe mélyedő foltjaival.

Az új út a 36. km. közelében hagyja oda a patak völgyet s elegyes erdőség közepette, meredek oldalakon kanyarog felfelé a vízvásztónak legalacsonyabb nyergére, a *Setrefre* 877 m. magasságra, kereken 560 méternyi emelkedve Szálvától idáig.

A vízvásztó eme gerincpontján Besztercenaszód- és Máramarosvármegye határán pompás látvány jutalmazza fáradságunkat. Nyugat felől, noha már áprilisi végén vagyunk, még mindig hófehér burokba öltözöttén ragyog a napfényben, fenyvesek sötét tömegéből kiemelkedve, a *Czibles** hármascúcsa.

SZÁLVA-ROMULII ÚT. A CIBLES, MÁRAMAROS HATÁRÁTÓL NÉZVE. (GYÁRFÁS GYÖZŐ RAJZA.)

Már Bethlentől kezdve csalogatott bennünket ez az érdekes hegy, míg végre most bizalmas közelségből gyönyörködhetünk benne a tulsó oldalon.

Észak felé tekintve, a felszántott dombhullámok fölött az össze-vissza hányt máramarosi hegytömegek végtelen változatú sokasága mintha hemzsegne, egyik a másikának a hátán. A naszódi láncolatból a 2305 m. magas *Nagy-Pietrosz* fehérlik ki keleten, elfödve a mögötte ágaskodó *Priszlop*-csúcsot. Aztán a nagykarajban az Iza és a Visó között és túl rajta elvonuló gerincek csúcsai tömegesülnek össze-vissza és látható észak felé nagy messzeségben a minden oldalából patakokat kibocsátó *Pop-Iván* csúcsa.

Mi pedig, ha már az időből nem telik arra, hogy a vasútállomásig, Naszódig 45 kilométernyi távolságot visszafelé kocsikázzunk: valamelyik fűrésztelep vendégszeretét vesszük igénybe *éjjeli menedékhely* tekintetében.

Az itt talált és szívesen nyújtott kényelem kizár minden Gorkij-féle szmetársúlást s az utast hálás köszönetre kötelezi.

* 1842 m. magas.

Útazás Boszniában.

Irta: dr. Szádeczky Lajos.

III.

Bosznia történetéből és népéről.

Bosznia és Hercegovina 51,100 □ kilom. területet foglal magában a Dinári-havasok ágazatai között. A hegyek között, a folyók mentén termékeny völgyek terülnek el, melyek bőven termik az élet mindenféle szükségletét, s gyümölcsből főképp temérdek szilvát.

A hegyvidék, az erdős-bérces beiföldek erős-akaratú népet neveltek, melynek eszményképei az egyéni szabadság, a férfias erények, s a családi büszkeség voltak. Hősökről szólnak a regék a nép ajakán s a *guzlások* húrcs hangszerén.

A hegyek erősen széttagolták a lakosokat, akik törzsekre oszolva éltek és szervezkedtek, egységes államot alkotni nem lévén képesek.

Legrégibb ismeretes lakosai az illyrek, akik a hegyek közt pásztorkodtak, a lapályokon primitív földművelést űztek. Egy ókori író szerint „csak 4 törvényt ismertek: a vérbosszút, rablást, hazugságot és az istenek megvetését”.

Bosznia nevét valószínűleg egy illyr-albán szótól nyerte (bas ante) melynek jelentése: *hegyentúli ország*. Kr. előtt a IV—III században kelta népek árasztották el a Balkán félszigetet. A világhódító Nagy Sándor uralma kiterjedt ezekre is. Örökébe a rómaiak léptek. Octavianusnak sikerült meghódítania Boszniát meg Hercegovinát (Kr. u. 6—9). Az adriai partokra mély gyökeret vert a római kultúra, amely elhatott a hátamegetti szárazföldre. Illyria jelentékeny tartománya lett a római világhuralomnak.

A népvándortás hullámai megbolygatták ezt a zárt területet is. A romanizált illyrek, a hunok majd a germán népek hatalmi körébe kerülnek. Még rohamosabb az avarok hódító előrenyomulása. A dalmát partok római fővárosát ezek dűlják föl; csákányaik rombolása máig is meglátszik a salonai sarkophagokon. Nyomukban megindúl a szláv népvándorlás észak felől. A dalmát partok megett s a közeli hegyvidéken horvátok, beljebb szerb törzsek telepednek le. A görög császárok előmozdították a szlávok megtelepedését, élő sövényt kívánván belőlük fenni a hatalmas turáni ellenség elzárására.

A magyar honfoglalás és államalkotás is csakhamar érezte hatását. Kálmán király a XII. század elején meghódítván Dalmáciát, a Ráma-folyó vidékét hatalma körébe vonta. II. Béla *Rex Ramae* címen 1138 óta a magyar királyok a Bosznia feletti fenhatóságot jelenti. A magyar hódítással együttjárt a kath. vallás terjesztése. Boszniában a gör. kel. vallás rovására a *bogumil-*

hit terjedt el a nép között, amely eredetileg Kis-Ázsiában keletkezett és sajátos vegyülete volt a keleti vallásoknak s a keresztyén hitnek, babonás hiedelmekkel átszőve. Ez a vallás csakhamar hívei közé sorakoztatta Boszniában a gazdag törzsfőket épen úgy, mint a szegény hegyi pásztorokat. Nem volt templomuk, egyházi szervezetük, papjaik egyúttal varázslók voltak. A vallás nem korlátozta a népet, inkább előremozdította szabadságtörekvéseit. Máiig is sok emléke van e hitnek, a *bogumil sírok* nagy kőkoporsói, jelképes faragványakkal, érdekes régiségek. A magyar hatalom megerősödését az hátráltatta leginkább, hogy karöltve járt vele a pápa vallástérítése, már pedig a bosnyák még inkább ragaszkodott hitéhez, mint függetlenségéhez.

A XIII. századi Árpádok, a határszéli bosnya és szerb területeket szorosabban kapcsolandók Magyarországhoz, alkották a határszéli bánságokat és pedig a Szávától délre a *bosnyák*, nyugaton az *ozorai*, keleten a Drina mellettekén a *sói-bánságot*, keleti Szerbiában a *macsóit*.

1323-ban *Kotromanić István*, felesége révén a magyar király rokona, Károly Róbert királyunktól Boszniát nyerte hűbértül. Ő egyesítette Boszniát és az akkor Chulmiának nevezett Hercegonvinát. Nagy Lajos királyunk ennek az István bánnak leányát, Erzsébetet vette el feleségül. Utóda unokaöccse Tvartkó bán, aki Nagy Lajos király engedelméből 1377-ben felvette Bosznia és Szerbia királyának címét. A török hódítás és terjeszkedés a XV. század folyamán mindinkább előbbre hatolt a magyar hűbériség alatt levő Boszniában is, s utolsó királya *Tomašević István* életét veszítette a török ellen Jajca mellett vívott küzdelemben (1463-ban).

Bosznia déli testvértartománya, Chulmia már előbb meghódolt a töröknek, itt a *Hranić*-család török fenhatóság alatt külön vajdaságot alapított 1448-ban hercegi címet vévén fel, Hercegovinának nevezte el a tartományt.

A török hódítást egyelőre feltartóztatta Mátyás király, aki Szabács-váránál, Jajcenél, majd a Drina mellett győzelmeket aratott a török felett s Szapolyai Imrét tette az ország kormányzójává s később (1471) Újlaky Miklóst ruházta fel a bosnyák királyi címmel. Mátyás 1480—83 között is véres harcokat folytatott a törökkel Boszniáért, melynek középső részét, a mai Serajevo környékét (Vár-bosznát) a török pasalikká alakította. A Jagellók alatt már csak Jajce és Tuzla vidékén volt két magyar bánóság, melyeket 1505-ig Mátyás törvénytelen fia, Corvin János igazgatott alkirályi címmel.

A hódító Nagy Szulejmán, aki Magyarországot is leigázta, foglalta el egészen és végleg Boszniát. A mohácsi vész után Jajce vára is meghódolt. bosnyákok oly rohamosan tértek át a mohamedán hitre, hogy végül a törökök megsokalták, mert — úgy mond — *rájának* (keresztyén-alattvalónak) is is kell lenni a tartományban.

Nagy Szulejmánnak akadt egy kiváló helytartója *Chusrev Ferhad* basa személyében, ki a XVI. század elején 34 évig kormányozta és szervezte a tartományt. Ő tette Serajevot virágzó várossá, építette a róla nevezett mecsetet, melyet akkor 600 lámpa világított.

A *Begova-Dsamija* ma is a legszebb mohamedán templom Szerajevóban. Hatalmas kupolája, magas minaréja van. Tágas udvarán egy ősrégi hársfa árnyában széles-kerületű kőcsurgóút önti vízugarait köröskörül kőmedencékbe, ahol a mozzinok ájtatos mosakodásaikat végzik. A mecset belsejét 144 villanykörte világítja meg. Az occupatio idején a próféta sírjáról küldött ide a török kormány egy drága szőnyeget, hogy szent harcra tűzelje a bosnyákokat. Most már békésen és szívesen látják a keresztyén látogatókat a főmecsetben is. Sőt egy élelmes és értelmes török annyira alkalmazkodik az új világhoz, hogy a mecset udvarán lévő bazárban igen jó üzleteket csinál a bosnyák iparcikkokkal. Vásárlásaink terén jó ismeretséget kötöttünk vele, kalauzunk volt a császár-mecsetbe is.

Chusrev basa után a *Szokolovics* bosnyák nemzetségből kerültek ki a török helytartók. Ebből való az a *Szokolovics Mohamed* nagyvezér is, a ki nálunk a 15 éves hadjárásban szerepelt és Bocskaynak a török koronát átadta Budán. A Drina-parti Visegrádon született. Nemzeti muzeumukban olyan rekeszes zománcú, aranyozott sasszárnyú magyar forgót láttam, melyen a magyar címer ékeskedik. Nem lehetetlen, hogy a mohácsi vész alkalmával elpusztult Lajos királyé lehetett. Egy bosnyák bégtől szerezték meg a múzeumnak.

A török-magyar harcokban edződtek oly kítűnő katonákká a bosnyák vitézek, aminek oly sok hasznát látta az ozmán uralom.

A szlávok ivadékaiból lett bosnyákok oly fanatikus mohamedánokká lettek, hogy az occupatio idején készek voltak vérüket áldozni új hitökért és szabadságukért. A muzulmánok maig is mintegy harmadrészét teszik a két millio bosnyáknak, melyből a katolikusok (horvátok) két tizedet, a g. keletiek (szerbek) négy tizedet tesznek, a fenmaradó egytized megoszlik a zsidók görög katolikusok, és protestánsok között. Ez utóbbiak bevándorolt idegenek.

Csak vallásuk török ezeknek a földesuraknak, ők maguk ép oly bosnyákok, mint keresztény kmetjeik, kik harmadrész haszonért földjeiket művelik. Ezek bizony többnyire szegényes házikókban laknak s várják a földmegváltást, amivel a bosnyák tartománygyűlés és kormány mostan bibelődik.

A kmetek főmulatsága a kólótánc s nagy ünnep számba megy, ha birka-húst forgathatnak a hosszú nyársakon, melynek szép pirosra sült pecsenyéje legízletesebb falatja a szegény bosnyáknak.*

Máskülönben elmondhatják ők is régi kuruc mintára, hogy a nép vérrel szántja földjét, vérrel boronálja. A földművelés eléggé primitív ekével történik még ma is. A nyomtatást lovak patkói végzik itt is, mint nálunk nem rég s s itt-ott maig is.

A különböző néposztályokat és valásfelekezeteket külsejük is elárúlja. A mohamedánok többnyire turbánt viselnek; fez és bő bugyogó általános.

Festői látvány egy-egy mohamedán processio, sok színű lengő zászlaik alatt. Komoly méltóságú temetkezési menetük is, amint vállaikon viszik nyitott koporsóban a letakart holttestet.

Annál kietlenebb látványt nyújtanak a mohamedán asszonyok, teljesen elburkolva sötétszínű, vagy tarka-barka köpenyegükben

Ehez képest festői látvány katolikus leányok csoportja Szerajevó vidékéről, színes képet nyújt egy-egy *szerb orthodox leány csoport* Szerajevóból.

Cigányok is vannak bőven Boszniában. E vándor kóbor nép ott is úgy él, mint az ég madara. Ha pálinka nem kerül, vizet iszik. De ha áldomást ad az Isten, ők is eljárják vígan a kólótáncot faluvégi sátraik előtt.

Boszniában az ősfoglalkozások közül a vadászatot is nagy szenvedélyvel űzik. Fenmaradt náluk a sólyomvadászat is, mely valaha Magyarországon is olyan kedvelt volt.

A bő vadállomány kedvező zsákmánnyal kecsegtet egyebekben is. Hercegovina mocsarai és tavai környékén a vízi madarakra vadásznak kedvteléssel; az erdős Boszniában a nagy vad kecsegteti inkább a vadász szenvedélyt. Olykor egy-egy hatalmas medve esik zsákmányúl. Messzeföldről jönnek a vadászok szarvas, őz, vaddisznó űzésre is. Egy német útítársunk a Drina mellé Bécs környékéről csak azért jött le néhány hétre.

Egy kolozsmegyei jó barátunkat, br. Wildburg Aladárt is vadász szenvedélye csábította és telepítette át Türeből Boszniába. Csak a szovátai fajakasok dürgése csalogatja néha haza egy kis jó erdélyi levegőre.

De térjünk vissza Szerajevóba s nézzünk körül a bosnyák fővárosban.

* Az itt említett és említendő néprajzi adatok vetített képekben mutatattván be, ez magyarázza meg a rapsodikus felsorolást.

IV.

Szerajevó.

Bosznia „fehér“, „aranyos“ fővárosa félkörben sorakozó hegyek völgykötlanában fekszik a Miljacka-patak két oldalán. A mohamedán szlávok első városa a Balkánon. Népének új vallásához való ragaszkodása tette igazán törökké.

A török hódítás teremtette meg hatodfél századdal ezelőtt. Azelőtt egy *Vrhbosnának* (magyarul: Vár-Bosznának) nevezett vár állott ott, melyet a török 1463-ban a bosnyák királyságot megdöntő hadjáratában vett be II. Mohamed szultán, Konstantinápoly elfoglalója, Szerajevó helyén a mai *Kovači* városrész táján ütött tábort, ott időzött hónapokon át s az ő szerájáról (udvaráról) nevezték az újonnan alakuló várost *Boszna-Szerálynak*, majd: Szerajevónak.

A hódító szultán építtette az első nagy mecsetet, melyet róla ma is *Császármecsetnek* hívnak. Itt tartják ma is a hivatalos jellegű mohamedán istentiszteleteket. Mi is itt ünnepeltük m. é. aug. 18-án Öfelsége születése napját, kormányzó és katonai főméltóságok környezetében. Közeliében áll, díszes park hátterében, a régi *konak*, melyben ma is a tartományi főnök lakik.

Két főmecsetén kívül ma is van még a városban vagy 90, úgy hogy nem alaptalanul emlegették régebben a serajevoi 100 mecsetet, melyek egyrésze kisszerű ugyan, de 35-nek sugár karcsú minaréje nyulakodik a házak fölé. A város középpontját *Čaršija*, a kereskedőnegyed alkotja, melyben élénk sürgésforgás van állandóan. Aki nem látott még keleti bazárt (ahonnan a mi „vásár“ szónk is származik), annak képzete sem lehet arról a tarka-barka kavardásról, népegyvelegről, zsongás-zsibongás felől, amely ezeken a helyeken végbemegy. Akár Konstantinápolyban, Tifliszben, Bakuban, Bokharában vagy Szamarkandban. A serajevoi *Čaršija* is ilyen nyüzsgő, zsibongó kavardásból áll. A különböző árúk különböző utcákban egymás mellett vannak csoportosítva. A kereskedőket a török uralom a stambuli céhek (esmafo) mintájára szervezte. Az occupatio óta nem használhatják többé harcias szervezetekre emlékeztető jelvényeiket: a zászlókat és lófarkokat, melyekkel azelőtt a vezérek elé, szemlére kivonultak. A *Čaršija* manapság 32 céhet számlál, melyeknek máig is megvan különféle jogokkal felruházott előjárósága.

Az idegeneknek szokatlan, de kedves látvány az a nagy sürgésforgás és zaj, amit itt az árúsok, vevők, a kikiáltók, teherhordó-állatok és kíváncsi ögyelgők összevisszasága okoz.

A mohamedán nők itt is csak begubózva jelenhetnek meg és vehetnek részt a vásárlásban. Tarkaszínes pillangókká csak a háremek diszkrét félhomályában vedlenek át, ahová azonban hitetlennek belépni tilos. A mohamedán házak sűrű rácsos ablakai a külső kíváncsiságtól is őrzik a mohamedán igazi „fehérnépeket“.

Ez a városrész az, melyet legkevésbé alakított át a 34 esztendő új korszak. A mellékutcáknak is megvan még a régi mohamedán jellege, hol még ma is lenézik az idegent: a svábát, akit kuferásznak csúfolnak, ami az utazó-kuffertől származva, körülbelül annyit jelent, mint: jött-ment, idegen.

A mohamedánokon kívül a főkereskedelem a spanyol zsidók kezében van, akik századok előtt vándoroltak be. Az öreg Kabiliónál szállónkkal szemben olyan remek keleti hímezéseket s középázsiai szőnyeket láttunk és vetünk, aminők a konstantinápolyi bazároknak is ritkán találhatók. A zsidóknak külön városrészük van, a „*Čifuthana*“, külön temetőjük is van, sok százéves sírkövekkel.

A mohamedán régi temetők rendszeren a moshék közelében vannak. Az újkor első mohamedán polgármesterét még a főtemplom, a Begovi-dsamia mellett temették el.

A főutcák képe az occupatio óta európai jelleget öltött. Hatalmas paloták, hivatalok, bankházak, szállók, bérházak épültek, melyek bármely fővárosnak díszére válhatnak.

Semmi sem tüntetheti fel szembeszökőbben a nagy átváltozást, mint az új városháza, melyben Őfelsége látogatása alkalmával szállva volt. Szép mór-stilű, kétemeletes palota ez, oszlopos csarnokkal, nagy tanácsteremmel, melyben a tartománygyűlés is szokott ülésezni.

Az új korszak értékes alkotása a *szőnyeggyár* is, melyben szakszerű vezetés alatt ragyogó keleti szőnyegetek szőnek a benszülött leányok.

Van egy modern iparművészeti iskolájuk is, ahol a bosnyák műiparnak különféle ágait tanítják és művelik.

A közoktatásra általában nagy gondot fordít az új kormány. A haladást semmi sem mutathatja jobban, mintha megtekintünk egy régi bosnyák iskolát elhanyagolt szegényes *külsejével* és primitív belső világával és összehasonlítjuk azt egy modern falusi iskolával, amely mind külsejére, mind belső berendezésére nézve az európai civilizáció mai színvonalán áll.

Szerajevó főérdekessége éppen abban áll, hogy ott a mohamedán ó-világ tarka-barka változatosságban össze van vegyülve a nyugati civilizáció legmodernebb alkotásaival.

A város lakosságának száma a legújabb népszámlálás szerint 52,000, melyben a mohamedánok kétszeres többségben vannak, a katolikusok és gör. k.-ek felét teszik együttvéve a mozlimeknek.

* * *

Szerajevónak legkedvesebb kiránduló helye a közeli *Ilidže*-fürdő, a Boszna forrásvidékén, tágas angol-park közepette. Már a rómaiak is ismerték gyógyerejű kénforrásait. Újabban csak 1893-ban fedezték föl az elrejtőzött kénforrást, melyből most hatalmas sugárban bugyog fel a kékeszínű gőzölgő gyógyvíz, melyet kőmedencében fognak fel.

Egyesületi élet.

Kirándulások. Füle-havas, Öreg-havas, Dobrin és Reketó (VII-ik kirándulás 2 és 1/2 napos, 9 résztvevő). Junius hó 3-án, 4-én és 5-én, nagyobb szerű havasi kirándulást rendezett az *E. K. E.* az említett útvonalon. A gyalog megtett út nagyjából 1500—1800 m magas gerincen vezetett, azért a kirándulást leginkább gerincvándorlásnak lehet nevezni, amely minden tekintetben a legjobban sikerült. Junius hó 3-án d. u. 1 órakor kocsin indult el a társaság és d. u. fél 5 órakor Magyar-Létán kezdték meg a gyalogolást. Először a Géczyvárat érintették, innen a Huzi-patak völgyén fölfelé Kolozsvár városának felső pásztorházához mentek, amely a Füle-havason közel a gerinchez, a Muntele-Puscáttól mintegy 4 kilométernyire fekszik. Itt megháltak és 4. éjjel reggel fél 6-kor indultak el és mindenütt a gerincen haladva fél 10-kor az Öreg-havasnak (Muntele-Máre) északnyugati végén fekvő 1329 m. magas csúcsára érkeztek (Vrf. Muntelui), ahonnan köröskörül páratlanul szép kilátást élveztek. Keletre egészen közel látszott a Skerisorának lecsapott vége, tovább délkeletre a *Bedelői-havasok* csoportja, messze keleten a *Hargita* vonulatait ismerték fel, egészen közel délre látszott a Runki szoros, valamint az Abrudbánya feletti gyönyörű vulkánikus hegyek, a háttért délnyugaton a a Retyezát vonulata zárta be, legnagyobb részben volt azonban északnyugaton a Bihar hatalmas tömege, melyből szépen kiemelkedtek a *Vlegyásza*, a *Bocsásza*, a *Nagy-Bihar* stb. Gyönyörű szép tiszta idő volt és így a gerincről miután a legszebb volt a kilátás. Az Öreg-havasról 11 óra után indultak el és d. u. fél 5-kor a kiesfekvésű *Dobrin* turistaházhoz érkeztek. Itt a legjobb kedélyben megvacsoráztak, megháltak és 5-én reggel fél 7-kor elindulva, 10 órakor Reketóra, délután 1 órakor pedig a villanyművekhez érkeztek, ahonnan délután fél 5-kor kocsin elindultak és fél 8 órakor érkeztek meg Kolozsvárra.

A kiránduláson dr. Ruzitska Béla vezetésével a következők vettek részt: dr. Ruzitska Béláné, Adorján Róbert, Franzen Péter, dr. Gockler Lajos, Kovács Aladár, Léderer József, Vészi Béla és dr. S. Kovács József E. K. E. titkár.

Bercsényi-turistaház — Árpád-menedékház, Árpádcsúcs (VIII-ik kirándulás. 1 éjjel, 9 résztvevő). Az Egyesület központja által Junius hó 1-én tartott rendes havi összejövetelen megbeszélés tárgyát képezte az, hogy a Bercsényi-ház környékéről a Kolozsvárt környékező hegyeknek naplementekor mily nagyszerű panorámája van. Az összejövetelen felmerült az eszme, hogy célszerű volna a panorámának megtekintése céljából egy holdvilágos este éjjeli kirándulást rendezni. E kirándulást az egyesület tisztviselői szűkebb baráti körben meg is tartották. Junius 13-ára estve 6 órakor indultak el a Majális-utca sarkáról. Estve 7 órakor a Bercsényi-turistaházban uzsonnáztak majd azután a Bükk-erdő alján megvárták a naplementét és hosszasan gyönyörködtek a lenyűgöző nap által megaranyozott hegyvonulatban. Ezután felsetáltak az Árpád-menedékházhoz és estve 10 órakor vacsoráltak kedélyesen töltve az időt hajnali 2 óráig. Olyan jó kedélyben volt az erdő néma csendje közepette a társaság, hogy senkinek sem jutott eszébe a lefekvés. 2 órakor dalolva vonult a társaság az Árpádcsúcsra, ahol a messzelátó tornyon elhelyezkedve várták a napfelkeltét. Végre felbukott az izzó korongú nap s behintette aranyos sugaraival a hegyeket. Felejthetetlen és olyan nagyszerű volt ez, amilyent csak kevés turista és ritkán láthat. A toronyról a kirándulók a hűvös balzsamos levegőt élvezve visszavonultak az Árpád-menedékházhoz, elfogyasztottak néhány csésze teát, majd azután beszéltek Kolozsvárra, ahová reggel 7 óra körül érkeztek be. A kiránduláson résztvettek: Adorján Róbert, Bihacsy Gusztáv, Franzen Péter, Incze Kálmán, Losonczy János, Ma-

dari Zoltán, dr. S. Kováts József, Teutsch Henrik és M. Kovács Géza főtitkár.

Egeres—Bálványoserdő (IX. kirándulás, 1 napos, 17 résztvevő). Nagyon jól sikerült kirándulást rendezett az E. K. E. június hó 18-án, vasárnap az *Egeresi* gipszgyárhoz, a *Bálványos-erdőbe* és az egeresi *köszénbányákhoz*. Kolozsvárról reggel 6 ó. 40 perckor indult el a kiránduló csapat és 7 ó. 35 perckor érkeztek az egeresi állomáshoz, ahol kiszállottak. Itt az igazgató szíves kalauzálása és tanulságos magyarázatai mellett részletesen megtekintették a jól berendezett, nagyüzemi gipszgyárat. Innen fél 9 óra tájban elindulva nemsokára a *Bálványos-erdőbe* érkeztek, amelyben árnyas úton előbb északi, majd keleti irányban haladva a *Réz-kúthoz* érkeztek, amely mellett jóízűen költötték el villásreggelijüket. Innen fél 12 óra után indulva, jobbra északnyugati irányban árnyas úton, virágos mezőkön haladva fél 2 ó. tájban a *Argyas- és Forgács-kút* községek között fekvő *köszénbánya* telephez érkeztek és itt a bányatisztviselők kalauzálása mellett megnézték a tárnát, majd a bányatelepen megebédeltek és kedélyes mulatozás után 3¹/₄ 5 órakor már elindultak, hogy bőven legyen idő a Jegénye-állomáshoz való megérkezésre. Útközben a *Dank- és Forgács-kút* között emelkedő hegyvonulatról rendkívül szép kilátás nyílt. A széles, tiszta időben szépen látszottak északnyugati irányban a Meszes vonulatai, délnyugatra a Biharnak nagymagasságú vonulatai emelkedtek, melyek közül legszebben vált külön hatalmas tömegével a *Vlegyásza* és a *Nagybihar* (1848 m) ugyancsak innen igen szép kilátás nyílt a kies Almás-völgyre. Később a *Borzás* hegynek Egeres felé néző oldaláról gyönyörű kilátás nyílt a délre fekvő Gyalui-havasokra. Délután 3¹/₄ 7-kor érkeztek meg Jegénye állomásra, ahol 7 ó. 49 perckor vonatra ülve, 8 ó. 34 perckor a legjobb kedvben érkeztek haza. A kiránduláson Madari Zoltán vezetése mellett résztvettek: dr. Hőncz Kálmánné, Hőncz Dóra, Hőncz Ilona, Adorján Róbert, Csiky Béla, Feigl Herman, dr. Gockler Lajos, dr. Hőncz Kálmán, Lázár J. Ödön, Nollinek Viktor, Sallak Dezső, Szentkirályi Sámuel, Szentkirályi Ödön, Vészi Béla, dr. Vincze Frigyes, dr. S. Kováts József titkár. A kirándulás-

nak mindvégig a legpompásabb idő kedvezett.

E. K. E. estély Brassóban. Az E. K. E. brassómezei osztálya a *nagykőhavas menedékház javára* június 10-én este fényes sikerű művészestélyt rendezett a Dalcarnokban a Komjáthy társulat több Brassóban időző tagjának közreműködésével.

A minden várakozást kielégítő művészi és decens műsor, amelynek kereteiben a rendező Tihanyi Vilmoson kívül fölléptek Vágóné Margit, Hevesi Mariska, Hevesi Gusztika és Tóth Böske, teljesen lekötötte a közönség érdeklődését és a műsor egyes számai után zajos tapsok jutalmazták az előadókat.

A magánszámokon kívül a műsor bevezetéséül egy frappáns hatású móka, Molnár Ferenc „A peches nap” című aprósága és a műsor befejezéséül az „Egy pohár víz” című kedves és ötletes vígjátékot játszották.

Az egyes magánszámokat Stadler József karnagy kísérte zongorán, szünetek közt pedig az előzékeny rendezőség katonazenével kedveskedett a művészestén megjelent nagy és előkelő közönségnek.

Az estély ha nem is valami nagy összeggel, de mindenesetre jelentékenyen gyarapította a menedékház alapját a kiválóan sikerült dalcarnoki művészettel.

Az E. K. E. hunyadvármezei osztályának választmánya június hó 17-én választmányi ülésében — Székely Mózes elnöklete alatt elhatározta, hogy a feladatának egyik részét képező és a múltakban is jól sikerült társas kirándulásokat ez évben is kívánja rendezni.

A határozatot csakhamar tett követte, amennyiben június hó 24-én, vasárnap már a kirándulók nagy és díszes csapatának vidám hangulata zengett át a Csértési-tó különben csendes, de vadregényes táján.

Vasárnap a kora reggeli órákban hosszú csángó-kocsi sort láthattak a dévaiak végig vonulni a megyeház előtti gyülekező helyről a harói komp-átkelés felé haladva.

A társaságnak a kissé rázós csángó szekérhez hozzá nem szokott hölgy tagjai is kedélyesen fogták fel ezt a kezdetleges utazási módszert, de tették ezt abban a reményben, hogy a kirándulás végcélja kárpótolni fogja őket azért a kis fáradságért.

Az első megállás a harói révnél volt, ahol is a meglehetősen kis kompon a székerek csak hármásával voltak a Maros-folyón átszállíthatók. A rév ugyan közel van Dévához, de azért volt a társaságnak nem egy tagja, aki ezt a helyet is akkor látta először és különösen a kompon ekkor utazott az első alkalomnál.

A komp átkelés után a kirándulók kocsisora Haró, Berekszó és Felsőcsertés községeken áthaladva eljutott Felsőcsertésen túl addig a pontig, ahonnan már a tóhoz még a különben viharedzett és nehéz útra is használható csángószekéren sem lehetett tovább menni.

Innen már csakugyan turisták lettünk mindannyian. Az elemőziák nagy garmadáját felraktuk egy ott fogadott ökrös szekérre, mi pedig gyalogosan neki vágunk az ugyancsak meredek hegyi útnak. Bizony ekkor már az idő délfelé közeledett. A nap erősen sütött és az út mentén sehol nem kaptunk árnyékot. A már-már csüggedő társaság elé egyszer csak egy kellemes árnyékos erdőcske bukkant elő, amelynek fái az utat beárnyékolva újabb erőt adtak a csüggedőknek.

Délelőtt 11 óra volt, midőn a kirándulás célját, magát a Csertési-tavat elértük. Két oldalon magas és erdővel borított hegyek által határolt, harmadik oldalán magas völgyzáró-gáttal és zsilippel ellátott szép és tiszta vizű tó állt előttünk, amelynek környéke vadregényes, kellemes és árnyaserdővel volt borítva.

A már kissé fáradt társaság ettől a remek látványtól felvidülve egyhangú lelkesedéssel határozta el, hogy azért dacára ennek a széptermészeti látványnak és minden más egyebeknek mégis csak ideje lenne már a reggeli óta nem látott élelmiszeres csomagokat is felkeresni.

Itt aztán volt lukullusi lakoma és hozzá a fáradtságos utazás után olyan étvágy, hogy csupa gyönyörűség volt nézni a különböző jó eledelnek gyors pusztulását. Sütöttünk zsványpecsenyét, fatányéroszt és más gyorsan készíthető inycsiklandozó falatokat, amik az ugyancsak jó minőségben és sokféleségben jelentkező borocskák gyors fogyasztását hathatósan előmozdították.

Ezután a társaság kisebb csoportokra oszlott. Voltak akik víg nótázással szórakoztak. Voltak céllövészek, rákászok, fürdőzők. Voltak aztán olyanok is akik a már eddig elért magassággal nem voltak megelégedve, hanem a remek erdőségekben még feljebb is hatoltak és gyönyörködtek abban a felséges kilátásban, ami innen Nagyágra és az ennek közelében elterülő hegyekre és vidékekre nyílt.

Víg mulatozással, hangos jókedvvel töltöttük el az időt. A társaságunkhoz csatlakoztak már ekkor Sziklay Alfonz nagyági bányatanácsos úr, kedves leányával és a nagyági társaság több előkelő tagjaival.

Szinte vége sem akart már lenni a vígságnak és mulatozásnak mikor az idő előrehaladottsága miatt és mert bizony Dévától jó messzire voltunk: búcsút vettünk nagyági kedves vendégeinktől is változatlan jó hangulatban, hangos énekszóval kerestük fel lenn a völgyben hagyott csángószekereinket.

Nem lehetett azonban még könnyen utrakelni. A mi szíves háziasszonyaink még megakarták itt is mutatni, hogy ők uzsonnáról is gondoskodtak és bizony rossznéven vennék ha még mindig telt kosaraik érintetlenül mennének vissza. Az egész napi szabadlevegőn való tartózkodás itt is csodákat művelt. Háziasszonyaink megvizsgáztalódtak. Így aztán a már könnyűvé vált üres kosarakkal együtt útnak indulhattunk Déva felé.

A visszaútnál Marossolymos-Baláta felé jöttünk és Marossolymos érintésével az új vashídon átkelve a Maros-folyón bizony már késő este volt mire Dévára értünk.

Kicsit talán összetörödvé a csángószekeres kirándulás mellett, általános jókedvvel mégis csak kellemesen fogunk visszaemlékezni erre a jól eltöltött napra.

Az E. K. E. dévai osztálya ez évben hacsak az időjárás engedi — még több ilyen kirándulást is fog rendezni és azt az újságok útján is tudomására hozza az érdeklődőknek, hogy Hunyadmegye természeti kincsekben oly gazdag vidékeit minél szélesebb körben ismertté tegye.

Seres Barna,

az Eke Hunyadmegyei
osztályának titkára.